

Εβδομήντα χρόνια – από τι ακριβώς;

Του ΤΑΚΗ ΚΑΜΠΥΛΗ

Στη «διπλή ζωή του Μπίτας Πατσάλ» ο ήρωας εκμεταλλεύεται ένα τυχαίο γεγονός, με το οποίο όμως «πιστοποιείται» ο θάνατός του, για να αποκτήσει μια νέα ταυτότητα και μια νέα ζωή. Αντίθετα, στην πραγματική ζωή αυτό μπορεί να συμβεί και προγραμματισμένα. Μάλιστα μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή προσέλαβε τον χαρακτήρα επιβίωσης. Αυτές οι διπλές ζωές αποδείχθηκαν και μακροβιότερες αυτές του ήρωα του Πιραντέλο. Αντέζαν, πάνω κάτω, πενήντα χρόνια.

Η 8η Μαΐου 1995 προετοιμαζόταν μήνες στην Ευρώπη. Ήταν ο επίσημος εορτασμός για τα 50 χρόνια από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου - και με τη συμμετοχή (όχι για πρώτη φορά) της Γερμανίας. Η απύσπαστη που καλλιεργήθηκε αυτή τη (τότε) πενήντα χρόνια φαίνεται πολύ μεγάλη. Ο τρόπος με τον οποίο έγινε δεκτά, μόλις 50 χρόνια μετά, ως απόλυτα φυσιολογική η συμμετοχή της Γερμανίας στον εορτασμό της απελευθέρωσης της Ευρώπης έχει τη δική του ιστορία.

Λίγο πριν από τους τότε επισήμους εορτασμούς μια «ρόμπα» σκάει στη Γερμανία: Ο 85χρονος διεθνούς φήμης και πρόην πρύτανης του Πολυτεχνείου του Άαχεν Χανς Σβέρτε καταθέτει μνήμη κατά του εαυτού του για διαπύλη ζωή!

Σκοπός του, όπως αναφέρει ο Χάγκεν Φλάισερ, να προλάβει τις αποκαλύψεις ολλανδικού ντοκιμαντέρ. Ο αξιωματικός Χανς Σβέρτε ήταν, επί Χίτλερ, ο δρ Χανς Ε. Σνάιντερ, επιστήμονας αλλά και υψηλόβαθμος αξιωματικός των Ες Ες, και στενός συνεργάτης του Χίτλερ. Κατάφερε να πιστοποιήσει τον «θάνατό του», ξαναπρωτεύτηκε τη «χώρα» γυναικεία του και «υποθέσασε» το «φρανκ» του.

Αυτόσο, το ζήτημα δεν εντοπίζεται στη σπανιότητα τέτοιων περιπτώσεων, αλλά αντίθετα στη συνήθειά τους. Με διάφορους τρόπους. Ένας από αυτούς είναι η Μνήμη και η διαχειρισή της.

Η μνήμη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 70 χρόνια από την 1η Σεπτεμβρίου 1939 και την εισβολή στην Πολωνία, δεν θα μπορούσε να είναι κοινή. Ούτε ανάμεσα στους λαούς που υπεβλήθησαν είτε ανάμεσα και στους ίδιους τους λαούς. Η κάθε γενιά από τότε είχε τις δικές της ανάγκες και χρειαζόταν (ή και επέβαλλε) τη δική της εκδοχή στη Μνήμη. Χαρακτηριστικά, οι Γερμανοί εξεγερμένοι του '68 δηλώνοντας την ανεξαρτησία από τον πατέρα (οικογένεια) δήλωναν επίσης και «καμία σχέση με το παρελθόν». Δεν τους «αφορούσε».

Δεν μπορούσαν όμως να πουν το ίδιο και οι πατεράδες τους. Αυτοί όφειλαν να διαχειριστούν διαφορετικά τη μνήμη του πολέμου. Κυρίως δε, την έννοια της συλλογικής ευθύνης.

Δεν είναι τυχαίο ότι στη Γερμανία όλα αυτά τα χρόνια η «Βέρμαχτ» παραμένει για τη γερμανική κοινή γνώμη, στο απυρόβλητο. Μέχρι και σήμερα συνεχίζονται οι συναντήσεις βετεράνων διαφόρων μεραρχιών του Β' Παγκοσμίου, και πολύ συχνά διαθέτουν την επισημή (Χριστιανοδημοκρατική) υποστήριξη.

«Εναρτηκίδες» θα ήπτε αν αναλογιστείτε πως μία στις δύο γερμανικές οικογένειες είχε μέλος της στη Βέρμαχτ. Οι δίκες, κυρίως αυτές μετά τη Νυρεμβέργη, έγιναν μέσο στο εκθροικό κλίμα (ή έστω δυσπιστία) της γερμανικής κοινής γνώμης, ίσως διότι ακουμπούσαν και ανθρώπους της διπλανής πόρτας. Η εκδοχή της «συλλογικής ευθύνης» αντιμετώπιζε στη Γερμανία από τότε πολλές φορές και με διαφορετικές αφορμές. (Αλλά, στο-

8 Μαΐου 1995. Ουδένια σημαίες κρατών που έλαβαν μέρος στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κυματίζουν μπροστά στην Αψίδα του Θριάμβου στο Παρίσι.

Η μνήμη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 70 χρόνια από την 1η Σεπτεμβρίου 1939 και την εισβολή στην Πολωνία, δεν θα μπορούσε να είναι κοινή.

πλά, διευθετήθηκε περίπου ως όρκος επιβίωσης, με την πολιτική ορθή θέση της εποχής (και ύστερα) να εντοπισθούν οι ευθύνες αποκλειστικά στους λίγους ώστε να σκεπαστεί η όποιο βάρος συμμετοχής των πολλών.)

Μεγάλο το βάρος των Γερμανών αμέσως μετά τον πόλεμο. Τόσο ώστε οι ίδιοι δεν επέτρεψαν καν στους εαυτούς τους να μιλήσουν για τα δικά τους δεινά. Για τους βομβαρδισμούς που έζησαν ή για τις κτηνωδίες ανδρών (επίσης πολυάριθμων) του Κόκκινου Στρατού. Ήταν, γράφει ο Γερμανός διανοούμενος Χανς Έντσενμπέργκερ, σαν να πλήρωναν, με τη θυσία μέρους της μνήμης τους, το κόστος της ενόχης τους. Μόλις την τελευταία δεκαετία ακούγονται στη Γερμανία και οι φωνές από τα κρεπίτα ή από τους προσφυγές. Βιβλία, έρευνες και ταινίες που σε άλλες εποχές θα ήταν αδύνατες. Που μερικές φορές έως και «επλήθουν» το παρελθόν ή, αντίθετα, που ανοίγουν πάλι ενοχικά σύνδρομα, όπως η έρευνα του Gotz Aly που το 2005 υποστήριξε με αρκετά τεκμήρια ότι το πλέγμα συνεχώς με τους Ναζί είχε δημιουργηθεί από τις οικονομικές απολαβές που είχε ο μέσος Γερμανός από το «λαϊκό κράτος του Χίτλερ». (Για τα καθ' ημάς, ο Aly υποστήριξε πως ο χρυσός των Εβραίων διοικητέυθηκε στο Χρυσιστήριο Αθηνών για να στηριχθεί η δραχμή με τη συνεργασία πολλών Ελλήνων.)

Άλλωστε στη Γερμανία ισχύει το

Info

- **Χάγκεν Φλάισερ**, «Οι Πόλεμοι της Μνήμης» Αθήνα 2008, εκδ. Νεφέλη
- **Gotz Aly**, «Το λαϊκό κράτος του Χίτλερ», Αθήνα 2009, εκδ. Κέδρος
- **W.G. Sebald**, «Η φυσική ιστορία της καταστροφής», Αθήνα 2008, εκδ. Αγρα
- **Laurence Rees**, «Οι Ναζί», Αθήνα 2008 εκδ. Πατάκης
- **Βασίλειος Γεωργιάδου**, Αλκη Ρήγου (επιμ.), «Αουσβιτς, το γεγονός και η μνήμη τους», Αθήνα 2007, εκδ. Καστανιώτης

απόλυτο παράδοξο: Τα περισσότερα από αυτά τα 70 χρόνια, οι ίδιοι οι Γερμανοί, που είχαν βιώσει τον πόλεμο, τον διδάσκονταν διαφορετικά, ανάλογα με το αν κατοικούσαν δυτικά ή ανατολικά Στάμσα της δεκαετίας του '60 ο δυτικογερμανός μαθητής μάθαινε κυρίως για τους βιασμούς των Γερμανιδών από τους Σοβιετικούς, ενώ ο ανατολικογερμανός μάθαινε κυρίως για τους βομβαρδισμούς εναντίον πόλεων και ομίλων από τους «Αμερικανο-βρετανούς».

Με τέτοια «εκπαίδευση» στη χρήση της Μνήμης, οι Γερμανοί δεν είναι απορίας άξιο γιατί έδωσαν τόσο βάρος στη διδασκαλία της Ιστορίας. Όπως εξηγεί η Χριστίνα Κουλούρη (καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου) το (δυτικο)Γερμανικό Κράτος έδειξε μεγάλη ευαισθησία στο πώς διδάσκει το σύγχρονο γερμανικό παρελθόν. «Ήδη από το 1970 ήρθαν σε επαφή με Γάλλους ιστορικούς, ενώ γενικά κινήθηκαν στην πορεία να είναι το δυνατόν αντικειμενικοί. Άλλωστε στη συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να αναλογισθούμε και τη δυσκολία του ζητήματος: Οτι πρόκειται για μάθημα σε γερμανικές αιθούσες διδασκαλίας. Σε «θύτες» που όμως ήταν και θύματα. Πώς διδάσκειται αυτό».

Κάθε χώρα γιορτάζει τον Β' Παγκόσμιο σε διαφορετικές ημερομηνίες ή και χρονολογίες από τις άλλες και για διαφορετικούς λόγους. Ακόμη και αν οι περισσότερες χώρες συμπήτουν στην κορόμφωση των εορτασμών, την 8η Μαΐου, (εξαιρείται η Ελλάδα που εορτάζει την αρχή του πολέμου) εντούτοις οι κυρίαρχες μνήμες σ' αυτές τις τελετές όχι μόνο δεν είναι κοινές αλλά προκύπτουν και «νέες». Για παράδειγμα σε πολλές πρώην ανατολικές χώρες η απελευθέρωση της 8ης Μαΐου 1945 όλο και περισσότερο συνυπάρχει με την απελευθέρωση και τις μνήμες από τους Σοβιετικούς (αναφέρει σχετικά παραδείγματα ο Χάγκεν Φλάισερ).

Μάλιστα αυτή η τάση καταγράφεται έντονα και στη Γερμανία, με τα διπλά μνημεία σε ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης που βρίσκονται στο πρώην ανατολικό Κράτος.

Οι μνήμες του καταστρεπτικότερου πολέμου που έζησε η Ανθρώπινη ύλη έχουν αλλάξει πολλές φορές και σε όλες τις εμπλεκόμενες χώρες.

Η Μνήμη εξελίσσεται, αναθεωρείται, όπως και η ταυτότητα του κάθε φορέα της. Οχι όμως και το ιστορικό γεγονός. Ούτε οι ευθύνες που απορρέουν από αυτό. Αυτό είναι αδιαπραγμάτευτο. Αναφερόμαστε στην τότε Γερμανία. Που πλέον δεν υπάρχει.